

Védelmi és haderőreformok Európában – a belga, holland és brit példa

A Nemzet és Biztonság előző számában a német haderőreformot mutattuk be. Az alábbi tanulmányban három további európai NATO- és EU-tagállam (Belgium, Hollandia és Nagy-Britannia) védelmi, illetve haderőreformjának legfontosabb jellegzetességeit foglalja össze Háda Béla, Csiki Tamás és Varga Gergely. Ennek során elsősorban arra koncentráltak, hogy a reformok miként érintik a haderők ambícióit és képességeit, illetve milyen hatással van a haderők átalakítására a védelmi szektorok szűkülő pénzügyi lehetősége.

A BELGA HADERŐREFORMRÓL

A Belga Királyság fegyveres erőinek átalakulási folyamatát a kilencvenes évek eleje óta követhetjük nyomon. A belga kormány 2000 májusában fogadta el a *Belga hadsereg modernizációjának stratégiai terve, 2000–2015* címet viselő dokumentumot. A reform jelenlegi, 2008-ban indult szakasza e koncepcióba illeszkedik, és 2015-ig bezárólag határozza meg a haderő-átszervezés teendőit. A dokumentum a fegyveres erők négy fő szervezési egységére – a három haderőnemre és az egészségügyi szolgálatra – lebontva rögzíti az átalakítás feladatait, amelyeket a stratégiai célok és ambíciók részletes elemzése nyomán határoztak meg. A cél egy kisebb, korszerűbb és professzionális fegyveres erő megszervezése, mely ugyanakkor (miközben az állam és a társadalom védelmére irányuló alapfeladatai változatlanok maradtak) többnemzeti műveletekben is képes együttműködni a NATO és az Európai Unió erőivel. Ennek érdekében a fejlesztendő, átalakítandó területeket is kijelölték az alábbiak szerint.

Képességek

A fegyveres erők műveleti képességeinek fejlesztése:

- a meglévő gépesített erők átszervezése új, mozgékonyabb egységekbe, amelyek bevethetők többnemzeti katonai (például békefenntartó) műveletekben is;
- a meglévő szárazföldi és légi egységek gyors telepíthetőségének biztosítása;
- a légierő felderítő és földi támadó képességeinek javítása arra az esetre, ha az országnak nagyobb szerepet kell majd vállalnia a NATO hasonló műveleteiben;
- a légi szállítóképesség fejlesztése, ami lényegében általános európai feladatnak tekinthető;
- az aknafelderítő, aknamentesítő eszközök korszerűsítése;
- a haditengerészeti erők többcélú műveleti képességeinek javítása.

A katonai döntéshozatal és irányítás javítása érdekében:

- a stratégiai felderítés korszerűsítése;
- a vezetési és információs eszközök fejlesztése.

Csökkenések

Hozzá kell tennünk azonban, hogy – hasonlóan sok más európai országhoz – a honvédelmi költségek csökkentésének a biztonság- és védelempolitikai környezet átalakulása inspirálta szempontjai Brüsszelben is meghatározó szerepet játszanak a stratégiai terv végrehajtása során. A belga haderőreformot ebből következően egyszerre az intézményrendszer, az infrastruktúra és a személyi állomány létszámának karcsúsítása is kíséri.

A békeidőben teljesítendő sorkatonai szolgálat eltörlése Belgiumban már 1995 áprilisában lezajlott, tehát az átalakítás során tervezett létszámcsökkentés és objektumbezárások már a katonai szakmát hivatásszerűen űző állomány munkalehetőségeit és körülményeit érintik. A jelenlegi tervek szerint a védelmi ágazatban dolgozók jelenlegi 36 ezer fős létszámát 2012-re 35 ezer főre csökkentenék, majd az azt követő években az állomány 34 ezer fős szinten stabilizálná. Ebben benne foglaltatik a katonai és a polgári személyzet egyaránt. A belga kormányzat eredetileg megfogalmazott törekvése szerint a létszámcsökkentés minimális mértékű elbocsátás mellett ment volna végbe, amivel párhuzamosan a fiatalítás, a harcoló állomány korszerűtetésének javítása is célként merült fel. A gyakorlatban azonban az elmúlt két esztendő során szerény mozgástér állt rendelkezésre bármiféle személyi fejlesztéshez. A világgazdasági válság pedig egyértelműen felgyorsította a folyamat azon szakaszait, amelyek leépítéseket céloztak.

Költségvetés

A legégetőbb kérdés ennek nyomán a védelmi költségvetés, amely napjainkban az ország GDP-jének 0,8%-át teszi ki, mélyen

a NATO által ajánlott 2%-os érték alatt. A belga védelmi kiadások az elmúlt években hektikus hullámzást mutattak, de 2008-tól a gazdasági válság nyomán már egyértelműen a csökkenés jellemzi a tendenciát (2008: 6,32 milliárd dollár; 2009: 5,64 milliárd dollár, 2010: 3,64 milliárd dollár). Belgiumban azonban hagyományosan nem is a költségvetés nominálértéke jelenti a fő problémát, hanem a megoszlása az egyes fejezetek között. Ezt vizsgálva a brüsszeli védelmi büdzsé legkritikusabb vonása ma kétségtelenül a személyzeti kiadások óriási mértéke, ami a professzionális állomány kialakítását elősegítette ugyan, de nagyban szűkítette a védelmi tárca belső pénzügyi mozgásterét. 2009-ben a NATO tagállamai között Olaszország és Portugália mellett a személyi kiadások Belgium védelmi költségvetéséből emésztették fel a legnagyobb hányadot (a 2006-tól 2010-ig terjedő periódusban átlagosan mintegy 65,2%-át), miközben a fejlesztési tartalék elmarad a reform célkitűzései által megkívántaktól. E problémát súlyosbította az a kormányzati szándék is, mely az ország költségvetési stabilitásának érdekében 2010-től három évre elosztva 10%-os megtakarítást irányozott elő a védelmi szférában. Ennek nyomán természetesen várható a GDP arányos részesedésének további csökkenése is, minimálisan annak 0,7%-ára. Minthogy az előirányzat szerint legfeljebb az infláció mértékével emelkedik majd a pénzügyi keret a folyamatot lezáró 2012-es esztendő követő években is, a jelentősebb létszámleépítés elkerülhetlenné vált a kedvezőtlen költségmegoszlás megváltoztatása, és egyáltalán a reformcélok megvalósítása érdekében. Ennek értelmében 2010-ben mintegy 19%-os (körrőlbelül hatezer főt érintő) létszámleépítés indult el, mellyel a 3,64 milliárd dolláros védelmi költségvetés körrőlbelül 4%-át sikerül

A belga védelmi kiadások tételes megoszlása a főbb kiadási csoportok körében, 2001–2009

Belga Királyság	Teljes védelmi kiadás (millió euró)	Védelmi kiadás/fő (euró)	Eszköz-beszerzés (millió euró)	Eszköz-beszerzés/fő (euró)	K+F (millió euró)	K+F/fő (euró)
2001	3 983	97 147	283	6 897	4	100
2002	3 866	92 037	274	6 532	6	140
2003	3 911	95 384	207	5 055	7	160
2004	3 838	95 954	211	5 277	7	170
2005	3 707	92 683	237	5 932	5	128
2006	3 659	93 817	216	5 535	6	142
2007	3 948	101 238	190	4 859	6	154
2008	4 300	116 203	353	9 529	6	152
2009	4 048	112 444	332	9 220	-	-
Kumulált átlag (2001–2009)	0,2%	1,8%	2,0%	3,7%	4,6%	-

Forrás: CSIS: European Defense Trends 2010

megtakarítani. A személyzeti kiadásokat 2012-re a költségvetés 55,8%-ára szeretnék leszorítani, ami feltételezi a jelenleginél kiegyensúlyozottabb költségmegoszlást ez, valamint a műveletek és a fejlesztések/beruházások között.

Infrastruktúra és haderőnemek

Az átalakulás nagy áldozatokat követelő másik területe a katonai infrastruktúra egy részének leépítése, melyre egy „zömökebb” és – az adott és várható költségvetési feltételek mellett – finanszírozhatóbb infrastruktúra kialakítása érdekében van szükség. A reform keretében mintegy 30 katonai létesítmény bezárását tervezik, ami természetesen az alakulatoknak otthont adó bázisok egy részét is magában foglalja.

A felszámolások legnagyobb arányban a szárazföldi erőket érintik. Az új struktúra alapján felszámolják Sijsele, Diest, Helchteren, Salve, Belgrade, Jambes és Bastogne katonai létesítményeit. A haderőnemhez tartozó személyi állomány létszá-

mát 20 ezer fő körül rögzítenék. Az átalakítást követően a belga szárazföldi erők alapját két (az eredeti elképzelések szerint új járművekkel felszerelt) gépesített dandár és egy légi szállítású dandár alkotná, amelyeknek a mozgékonyág és gyors telepíthetőség mellett a szövetségi keretekben végrehajtandó hadműveletek kritériumainak is meg kell felelniük.

Ma úgy tűnik, hogy a légierő viszonylag szerényebb veszteségek elé néz. Négy kelet-belgiumi támaszpontja – Goetsenoven, Glons, Bierset és Eisenborn – azonban biztosan bezárásra kerül. Ezen kívül a repülőtechnika egy részét is kivonják a hadrendből, ami főként az F-16-os vadászrepülőgépek korszerűsítési programját érinti. Feladatait a hagyományos törekvések (légi szuverenitás biztosítása, légi felderítés) határozzák meg. Az állomány létszámát várhatóan hatezer fő körül rögzítik majd.

Az ország kicsiny haditengerészetének valószínűleg nem kell lemondania egyik működő létesítményéről sem, igaz, ennek

a haderőnemnek van a legkevesebb leépíthető tartaléka úgy infrastruktúrában, mint technikai eszközökben, vagy személyi állományban. Feladata a jövőben is a Belga Királyság tengeri jelenlétének képviselése, a parti vizek ellenőrzése, a kereskedelem támogatása lesz. Struktúrájának gerincét továbbra is az evere-i és a zeebrugge-i bázisok alkotják majd. Állományának létszáma alig változik, várhatóan 1600 főt tesz majd ki a jövőben is.

Az egészségügyi szolgálat speciális helyzetben van, mert minden egyes bázis felszámolásával az ott állomásozó egészségügyi személyzet is leépítésre/átvezénylésre kerül. Mintegy 1800 fős állománya tehát folyamatos mozgásban van az egységek megszüntetése és összevonása miatt, s ennek következtében új struktúrája részben követni fogja az egyes haderőnemekét.

A belga hadsereg mintegy kétezer fős tartaléka két csoportból tevődik össze: egyrészt az egykori sorkatonákból, illetve leszerelt hivatásosokból, másrészt a kiképzetlen, de szükség esetén a katonai szolgálatot vállaló önkéntesekből áll. Ezek gyakorlati katonai értékét azonban nehéz felbecsülni, leghasználhatóbb részének az egykori hivatásosokat tekinthetjük. A reformfolyamat részeként ma már a belga fegyveres erők irányítását is egy összhaderőnemi vezérkar látja el, amelytől a testület munkájának hatékonyabbá és rugalmasabbá tételét várják.

Külföldi szerepvállalás

Brüsszel a NATO és az Európai Unió katonai törekvései közül nyíltan egyiknek sem ad elsőbbséget a másikkal szemben. Belgium közismert kötődése mindkét szervezethez nem is tenne szerencsésé egy ilyen választást, a biztonság- és védelem-

politikával összefüggő kormányzati megnyilvánulások pedig mindkettőre egyaránt hivatkoznak. Mint láttuk, az ország költségvetési tekintetben nem felel meg a NATO ajánlásának, a nemzetközi békefenntartásban való részvétellel azonban ezt igyekeznek ellensúlyozni. Nagyjából 1200 belga katona szolgál külföldön, Afganisztánban, Kongóban, Libanonban és Koszovóban is képviselve az országot. Ezen kívül az ország hozzájárul két EU-harccsoport fenntartásához is. Az egyiket Franciaországgal, a másikat Németországgal, Franciaországgal, Luxemburggal és Spanyolországgal együtt tartják fenn.

Ez persze a katonai elit kezébe is érveket ad a leépítésekkel szemben. A vezérkar részéről már tavaly megfogalmazódott az a félelem, hogy a megtakarítási kényszer mellett a Belga Királyság nem lesz képes ellátni nemzetközi szerepvállalásait.

Fejlesztés

Mint korábban érintettük, a stratégiai terv célkitűzéseiből következően az elkövetkező időszakban a technikai eszközállományt érintő fejlesztések is napirenden vannak. Ezek sorából ma az elektrooptikai megfigyelő és riasztórendszerek, a műholdas képalkotó rendszerek, valamint az új generációs helikopterek beszerzése emelhető ki. Utóbbira a békefenntartó műveletek támogatása szempontjából is szükség lenne. A pénzügyi feltételek érzékelhető javulására napjainkban az évtized derekától számítanak. A belga védelmi kiadásokat 2015-re szeretnék a GDP 1,76%-ára növelni, mely ugyan még mindig alatta marad az elvártnak, de a mai állapottal összevetve igen ambiciózus vállalásnak tekinthető. Ez egyszersmind új perspektívát is ad a ma még leginkább a leépítésektől meghatározott programnak.

A HOLLAND VÉDELMI REFORM

Haderőmodellek

A holland védelmi reform alapja a 2008–2010 között készített Future Policy Survey, amelynek célja az volt, hogy a védelmi szféra valamennyi szereplőjének részvételével a szükségessé vált átfogó védelmi reformhoz megfelelő szakmai háttérrel képező, a politikai döntéshozatal számára objektív alapot biztosító döntési alternatívákat alakítson ki. Eredményeként az érintett minisztériumok és bevont szakértők hosszú távú előrejelzéseket, és ezeknek megfelelő, különböző prioritásokat követő védelmireform-forgatókönyveket készítettek. A forgatókönyvek a haderő eltérő ambíciószintjeihez kapcsolódó védelmi költségvetéssel, haderő-felépítéssel és fegyverzettechnikai beszerzésekkel kalkuláltak, és az alábbi öt stratégiai kérdés mentén különültek el:

- Hogyan definiálja magát és céljait Hollandia a világban, és ennek megfelelően milyen nemzetközi katonai szerepet kíván vállalni?
- A Future Policy Survey értékelésének tükrében milyen védelmi képességekkel kell(ene) rendelkeznie Hollandiának ahhoz, hogy választ tudjon adni a jövő kihívásaira? Hogyan kezelhetők a bizonytalansági tényezők?
- Hol kell meghúzni a határt, és hogyan kell megteremteni az egyensúlyt a nemzeti és szövetséges területvédelem feladatai és a távolról érkező kihívások elleni fellépés között?
- Milyen szerepet játszhat a haderő országban belül a társadalom növekvő sebezhetőségét figyelembe véve?
- Melyek azok a területek, amelyek esetében Hollandia el tudja fogadni, hogy biztonsága és védelme kérdésében más országoktól függ?

Az elemzés alapján négy hosszú távú haderő-fejlesztési opciót dolgoztak ki négy különböző stratégiai feladatkörnek megfelelően.

Védelmi erő (Staying Secure)

A haderő fő feladata az ország – valamint a NATO és az Európai Unió – területének és lakosainak védelme a kockázatok és fenyegetések széles köre ellen. Ez radikális eltérést követelne meg az elmúlt évek védelempolitikai irányvonalától, amely szerint a komplex stabilizációs műveletekben való részvételhez szükséges képességek kialakítására helyeztek nagy hangsúlyt. Ennek megfelelően a területvédelmi és civil válságkezelési elemek erősítése válna szükségessé, nemzetközi szerepvállalás tekintetében pedig csak korlátozott válságmegelőzési, illetve a már meglévő képességeket használó kisméretű, rövid ideig tartó stabilizációs műveletekben való részvételt tenne lehetővé.

Válságkezelő erő (Swift and Decisive)

A haderő fő feladata a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, vagy ennek érdekében a katonai erővel történő beavatkozás, melynek során Hollandia érdekeit határain kívül is meg kívánják védeni, illetve érvényre kívánják juttatni. Ilyen téren a haderőnek képesnek kellene lennie magas intenzitású nemzetközi és többnemzeti válságkezelő műveletekben való részvételre első körös erőként is. Ennek megfelelően a képességfejlesztés arra irányul, hogy a műveletekben gyors és döntő eredményt lehessen elérni; a haderőt hagyományos és hibrid – a hagyományos és nem hagyományos hadviselés elemeit ötvöző – műveletekben is lehessen telepíteni akár hagyományos, akár nem hagyományos hadviselést alkalmazó elleneséges erőkkel szemben – ugyanakkor nem

cél a nemzetközi stabilizációs műveletekben való hosszú távú részvétel. A haderő-fejlesztés magas technikai színvonalú, nemzetközi szerepvállalásra képes haderő létrehozására irányul, amely az ország védelmét is képes ellátni, megfelelő civil válságkezelési képességekkel.

Stabilizáló erő (Bringing Security)

A haderő fő feladata a nemzetközi stabilizációs műveletekben való részvétel, ami azon az érvrendszeren alapul, hogy Hollandia érdekeit legjobban a stabilitás és fejlődés nemzetközi intézményeken keresztül történő biztosítása szolgálja az instabil régiókban. Ez az opció jelentős mértékben építhet az elmúlt évek műveleti tapasztalataira a Közel-Keleten, Afrikában, Dél- és Közép-Ázsiában. Ennek megfelelően a katonai műveletek teljes spektrumának, illetve a hibrid hadviselés követelményeinek megfelelni képes haderő létrehozása lenne a cél. A stabilizáló erőnek képesnek kellene lennie a potenciálisan magas intenzitású és komplex műveletekben való részvételre, miközben alkalmaznak kellene lennie az alacsony intenzitású válságkezelő műveletekben való részvételre is. Kettős célkitűzésként kellene létrehozni a dominanciáját eszkalálódó műveletekben is megőrizni képes, ugyanakkor a nemzetközi stabilizációs műveletekben a helyi erőkkel együttműködő tanácsadó, kiképző, fejlesztési feladatokat is ellátó haderőt.

Sokoldalú haderő (Agile Force)

A haderő korábban vázolt három stratégiai feladatkörének kiegyensúlyozott variációja a sokoldalú haderő létrehozását eredményezné, amely egyaránt képes területvédelmi feladatokra, nemzetközi válságkezelési feladatokra, valamint stabilizációs műveletekben való hosszabb távú részvételre. Ez

az 1990-es évek óta kitűzött célt vinné tovább, amely változatos körülmények között is telepíthető, nemzeti és szövetségi területek és lakosság védelmét is ellátni képes, a holland nemzeti érdekeket külföldön is védeni képes haderő létrehozására törekedett. Ennek megfelelően a holland haderő képes lenne szövetségeseivel a műveletek minden típusában és fázisában részt venni, beleértve a különleges műveleteket – kutatás-mentés, terrorizmusellenes műveletek – illetve rendőri, valamint polgári válságkezelési műveletek támogatását és a védelmi szektorok reformjában való részvételt is.

Védelmi költségvetés és tervezett forrásmegvonások

A haderő-fejlesztési koncepciókat illető döntés meghatározó tényezőjévé a 2008 óta kibontakozó gazdasági válság vált, amely a jelenlegi kormányzati ciklus alatt (2014-ig) mintegy egymilliárd euró kivonását jelenti a honvédelem rendszeréből. Az előző évek védelmi kiadásai az alábbiak szerint alakultak.

A továbbiakban a védelmi kiadások csökkentését – amennyire lehetséges – az adminisztratív és a támogató elemektől elvont forrásokkal kívánják megoldani. 2012-ben 565 millió, 2013-ban 375 millió euróval kevesebbet fektetnek be, és jelentős fejlesztésekre a jelen helyzet szerint a kormányciklus vége előtt nincs esély. 2015-től a tervezett védelmi költségvetés éves átlagban 150 millió euróval csökkenti az adminisztratív szervek, 450 millió euróval a fenntartás és a műveleti logisztika, 350 millió euróval a műveletek finanszírozását. A következő évek védelmi befektetéseit elsősorban a 2010. novemberi lisszaboni képességcsomagra fókuszálva tervezik végrehajtani az alábbi területeken:

A holland védelmi kiadások tételes megoszlása a főbb kiadási csoportok körében, 2001–2009

Hollandia	Teljes védelmi költségvetés (millió euró)	Védelmi kiadás/fő (euró)	Eszköz-beszerzés (millió euró)	Eszköz-beszerzés/fő (euró)	K+F (millió euró)	K+F/fő (euró)
2001	8 058	158 006	1 346	26 387	73	1 438
2002	8 008	151 090	1 273	24 023	70	1 326
2003	8 112	153 057	1 209	22 805	73	1 386
2004	8 162	166 562	1 363	27 816	51	1 050
2005	8 191	163 818	1 311	26 211	84	1 675
2006	8 531	174 108	1 433	29 250	89	1 807
2007	8 649	180 186	1 652	34 415	80	1 675
2008	8 563	194 609	1 576	35 808	77	1 761
2009	8 733	171 235	1 537	30 137	80	1 563
Kumulált átlag (2001–2009)	+1,0%	+1,0%	+1,7%	+1,7%	+0,8%	+1,0%

Forrás: CSIS: European Defense Trends 2010

- a kibervédelmi és kiberműveleti képességek fejlesztése;
- pilóta nélküli repülőeszközök beszerzése;
- a hálózatalapú hadviselést segítő eszközök beszerzése;
- egy, a rögtönzött robbanóeszközök elleni védelemre (C-IED) specializálódó szervezet létrehozása;
- a különleges műveleti erők közötti együttműködés fokozása által e műveleti képességek erősítése;
- hajókra telepíthető SMART-L ballisztikus rakétavédelmi szenzorok beszerzése;
- a műholdas kommunikáció képességeinek (sávszélesség) növelése azáltal, hogy hozzájárulnak a WGS nemzetközi műholdprogram 9. műholdjának üzembe helyezési költségeihez.

Műveleti képességek és nemzetközi szerepvállalás

A haderő műveleti képességeit alapvetően meghatározó döntésekről a Hans Hillen

védelmi miniszter által 2011. április 8-án ismertetett *Kisebb haderő egy zavarosabb világban (A Smaller Military in a Troubled World)* című kormánydokumentum alapján kaphatunk képet.

A szárazföldi erőknél

- felosztatják mindkét harckocsi-zászlóaljat (60 darab Leopárd-2 harckocsi);
- 24-ről 18-ra csökkentik a műveletekben is alkalmazott önjáró tarackok számát, és a 120 mm-es aknavetőkkel összevonva egyetlen tüzérsztyálya szervezik át őket;
- a műszaki állományt két századra csökkentik;
- felére csökkentik a szárazföldi erők légvédelmét azáltal, hogy felosztatnak egy logisztikai szakaszt és három Stingerekkel felszerelt szakaszt;
- felére csökkentik a Fennek típusú, közepes hatótávolságú páncélelhárító fegyverzetel felszerelt páncélozott járművek számát;
- hatról négyre csökkentik a műszaki kiszolgáló századok számát.

A haditengerészetnél

- tízből négy aknaszedő hajót kivonnak;
- négyből két új óceánjáró őrhajót, melyeket még szolgálatba sem állítottak, kivonnak;
- kettőből egy kiszolgáló hajót kivonnak;
- a Stinger és 120 mm-es aknavető alegységeket átadják a szárazföldi erőknek.

A légierőnél

- 87-ről 68-ra csökkentik az F-16-os vadászrepülőgépek számát, amelyből tíz repülőgép az Egyesült Államokban állomásozik kiképzési céllal;
- kivonják a Cougar helikoptereket, amelyek közül csupán három marad szolgálatban ideiglenesen (2012-ig), amíg NH90-es helikopterekkel nem helyettesítik a kieső kapacitást;
- nem állítják szolgálatba és eladják a 2005-ben vett harmadik DC10-es repülőgépet.

A személyi állománynál

- a haderő jelenlegi állományának 18%-át, 12 000 főt veszít el;
- az adminisztratív állományt 30%-kal csökkentik, a vezető beosztások száma pedig 119-ről 80-ra csökken;
- összesen 200 fővel csökken a NATO és a Német–Holland Hadtest vezető- és törzsbeosztásainak létszáma.

Mivel felszámolják a teljes harckocsi-állományt, Hollandia a jövőben ezzel a képességével nem járulhat hozzá NATO–EU-műveletekhez – azonban erre korábban sem volt szükség. Irakban 2003–2005-ben egy tengerészgyalogos kontingens, katonai rendőrök, logisztikai alegység, katonai kórház és helikopterek (1345 fő) vettek részt a nemzetközi erők stabilizációs műveleteiben; Afganisztánban 2006–2010 között különleges erők vettek részt az ISAF műveleteiben (1950 fő).

Ugyanakkor megmaradt a haditengerészet valamennyi fregattja, így továbbra is

szerepet tudnak vállalni az EUNAVFOR ka-lózkodás elleni műveletben Afrika szarvánál. Emellett fenntartják a Joint Strike Fighter Program anyagi támogatását is.

Ugyancsak fennmaradnak a sikeresen működő bi- és multilaterális együttműködési programok is, mint például a Brit–Holland Deszant Erő, a Német–Holland Hadtest, vagy az Európai Légi Szállítási Parancsnokság.

A kivonásra ítélt eszközök deaktiválására május 9-én került sor, amit hamarosan a teljes hadrendi kivonás követ, a szervezeti reformra vonatkozó terveket pedig várhatóan júliusban hozzák nyilvánosságra. Akkorra készül el a Stratégiai Infrastrukturális Terv is, amely a bezárásra kerülő katonai telephelyeket is tartalmazza.

Összefoglalás

Mivel a jelentős forrásmegvonás nemcsak az új képességek fejlesztését teszi rövid távon kérdésessé, hanem a jelenlegi műveleti képességeket és a nemzetközi műveletek forrásait is csökkenti a következő négy-öt évben, racionálisan a *védelmi erő* és a *válságkezelő erő* egyes elemeinek képességspektrumát lefedő, döntően a már létező kapacitásokra támaszkodó, azokat fenntartani igyekvő haderőreform kiteljesítése várható. A nemzetközi szerepvállalás elsődleges letéteményese a haditengerészet lehet, amely arányaiban a legkisebb veszteséget szenved el a jelenlegi haderő-csökkentési folyamat során. A már meglévő műveleti képességek közül egyes kapacitások felszámolása, csökkentése és átstrukturálása mellett fegyverttechnikai fejlesztés döntően csak nemzetközi együttműködés keretében (NATO pooling and sharing) vagy kiemelt nemzeti érdekek mentén (rakétavédelem, kibervédelem) várható.

A BRIT VÉDELMI FELÜLVIZSGÁLAT

Kontextus

A brit védelmi felülvizsgálat előkészítő munkái 2009-ben kezdődtek, amelynek eredményeit 2010 februárjában kiadott Zöld Könyv (The Defence Green Paper) tartalmazta. A brit kormány 2010 májusában Nemzeti Biztonsági Tanácsot hozott létre, amelynek feladata egy új Nemzeti Biztonsági Stratégia megalkotása mellett a Stratégiai Védelmi és Biztonsági Felülvizsgálat kidolgozása lett. A védelmi szektor reformjának keretén belül 2010 augusztusában egy védelmireform-részleg létrehozására is sor került, azzal a céllal, hogy értelmezze és megtervezze azokat a strukturális változtatásokat, amelyek a felülvizsgálatból következnek.

A védelmi felülvizsgálatról szóló jelentés 2010 októberében készült el. A dokumentum tartalmazza többek között azokat a fő alapelveket, irányokat, célokat a következő tíz évre, amelyek mentén Nagy-Britannia a haderőreformját végre kívánja hajtani. A felülvizsgálat

tehát megfogalmazza 2020-ig az alapvető célokat és irányokat, ugyanakkor az erők és képességek tekintetében azokra a döntésekre koncentrálna, amelyeket a következő négy évben kell meghozni. Vagyis nyitva hagyja a lehetőséget arra, hogy 2015-ben hozzanak meg bizonyos döntéseket.

A védelmi felülvizsgálat, azon belül pedig a haderőreform irányait két meghatározó szempont alakította: a költségvetési korlátok, valamint az afganisztáni misszió. A védelmi szféra az államháztartáson belül relatív védelmet élvez, de így is rendkívül komoly költségcsökkentésekre kerül sor a következő években: 2014-ig éves szinten 8%-kal csökken a brit védelmi költségvetés, mely 2010-ben az Egyesült Államok után abszolút értékben a második legmagasabb volt a NATO-n belül, 60,4 milliárd dollár, ami a brit GDP 2,7%-a.

Az afganisztáni ISAF-műveletekben továbbra is Nagy-Britannia biztosítja a második legnagyobb és a hadműveleteket tekintve legaktívabb kontingenst, közel tízezer fővel. Az intenzív afganisztáni, illetve a koráb-

A brit védelmi kiadások tételes megoszlása a főbb kiadási csoportok körében, 2001–2009

Nagy-Britannia	Teljes védelmi költségvetés (millió euró)	Védelmi kiadás/fő (euró)	Eszköz-beszerzés (millió euró)	Eszköz-beszerzés/fő (euró)	K+F (millió euró)	K+F/fő (euró)
2001	46 178	214 781	11 129	51 762	3 894	18 112
2002	46 404	216 839	10 487	49 006	5 050	23 600
2003	43 655	211 918	9 953	48 317	4 432	21 513
2004	44 556	214 209	10 159	48 840	4 295	20 648
2005	49 701	247 266	11 481	57 119	3 251	16 176
2006	50 890	259 645	10 789	55 045	3 380	17 245
2007	53 130	276 720	12 007	62 539	3 318	17 280
2008	47 568	247 749	10 703	55 744	2 564	13 356
2009	42 609	216 288	10 226	51 909	-	-
Kumulált átlag (2001–2009)	-1%	0,1%	-1,1%	+0%	-5,8%	-

Forrás: CSIS: European Defense Trends 2010

bi iraki szerepvállalás a brit haderő teherbíró képességének határait feszegették, így az elkövetkezendő öt évben fokozatosan csökkenő leterhelésnek kívánják kitenni a fegyveres erőket.

A fegyveres erők kialakításának, alkalmazásának alapelvei

Nagy-Britannia továbbra is készen áll használni fegyveres erejét, ahol a brit nemzeti érdekek azt megkívánják. A haderő, bár kisebb lesz, továbbra is megtartja földrajzi hatótávolságát és azt a képességét, hogy a műveletek teljes spektrumát végre tudja hajtani. Szelektívebb lesz a fegyveres erők alkalmazását illetően: jobban fog koncentrálni a kockázatok kezelésére, mielőtt azok eszkalálódnának. Az önálló cselekvés képességét megtartja, de tovább fogja erősíteni együttműködését a szövetségeseivel és partnereivel. Erősíteni fogja a flexibilitást és a fejlettebb képességeket eredményező programokat. Ötévente felül fogja vizsgálni a fegyveres erők helyzetét.

Ambíciószint

Az új védelmi tervezési követelmények szerint a fegyveres erők mérete és szerkezete a jövőben az alábbi műveletek végrehajtása alapján lesz kialakítva:

- egy tartós stabilizációs művelet dandárszinten (6500 fő) haditengerészeti és légi támogatással, illetve ezzel egyidejűleg

- egy tartós, komplex intervenció (2000 fő), valamint
- egy tartós egyszerű intervenció (1000 fő).

Alternatívaként

- három nem tartós művelet, ha nem vesz részt már egy tartós műveletben, vagy
- korlátozott ideig, előrejelzéssel, minden erőfeszítést egyetlen műveletre összpontosítva, háromdandárnyi erővel, haditengerészeti és légi támogatással (ez körülbelül 30 ezer főt jelent, a 2003-ban Irakban telepített erő két-harmadát).

Létszám

A felülvizsgálat 17 ezer fős létszámleépítést irányoz elő 2015-ig, és további 3500 főt 2020-ig.

Képességek

(A képességek, eszközök felsorolása – a teljesség igénye nélkül – a felülvizsgálati dokumentumokban szereplő legfontosabb elemekre vonatkozik)

Haditengerészet

Feladatok:

- állandó nukleáris elrettentés biztosítása;
- az Egyesült Királyságnak és dél-atlanti-óceáni tengeren túli területeinek tengerészeti védelme;

Tervezett létszámleépítés, 2010–2020

	2010	2015	2020
Haditengerészet	35 000	30 000	29 000
Szárazföldi erők	102 000	95 000	94 000
Légierő	38 000	33 000	31 500
Civil állomány	85 000	60 000	–

- a hagyományos elrettentéshez és feltartóztatáshoz hozzájárulva jelenlét néhány prioritást élvező régióban;
- erőteljes intervenciós képességek a felszíni és a tengeralattjáró erőktől;
- partra szállítást biztosító képességek helikopterrel;
- task force szinten brit és szövetséges erők irányítására való képesség.

Eszközök:

- Trident (nukleáris elrettentés, 4 tengeralattjáró);
- 7 Astute osztályú tengeralattjáró;
- 2 repülőgép-hordozó (Joint Strike Fighter, interoperabilitás biztosítása USA- és francia gépekkel);
- 19 fregatt és romboló;
- tengerészgyalogság (3 különleges dandár);
- 14 aknamentesítő hajó;
- 1 jégtörő;
- utánpótlást, üzemanyagot biztosító hajók;
- egyéb kiegészítő képességek.

Csökkentések:

- HMS Ark Royal kivonása (repülőgép-hordozó);
- a fregattok száma négyvel csökken;
- HMS Ocean vagy HMS Illustrious (partaszállást támogató erő) kivonása.

Szárazföldi erők

Feladatok:

- könnyű felszereltségű, különleges erők rövid időtartamú intervenciókra;
- többfunkciójú erők nagyobb, komplex intervenciós műveletek vagy tartós stabilizációs műveletek végrehajtására;
- hozzájárulás a vállalt kötelezettségekhez, mint a dél-atlanti-óceáni tengerentúli területek védelme;
- hadműveleti szinten a brit és szövetséges erők irányítása.

Eszközök:

- öt többfunkciójú dandár (egyenként 6500 fő);
- 16 légideszant dandár;
- GMLSR (Guided Multiple Launch Rocket System);
- közepes tömegű fegyverzetű járművek;
- nehéz fegyverzetű járművek (Warrior gyalogsági tüzérségi jármű, Challenger tankok, AS90, Titan, Trojan tüzérségi és műszaki járművek);
- ISTAR képességek;
- támadó helikopterek – Apache;
- felderítő helikopter – Wildcat;
- IED elleni védelem;
- Military Stabilisation Support Group (MSSG);
- telepíthető parancsnokságok;
- egyéb kiegészítő képességek.

Csökkentések:

- adminisztratív struktúra, parancsnokságok csökkentése;
- egy dandár kivonása;
- Challenger tankok száma 40%-kal csökken;
- nehéztüzérség 35%-os csökkentése.

Légierő

Feladatok:

- az Egyesült Királyság és a dél-atlanti-óceáni tengerentúli területek légtérvédelme;
- hiteles és megfelelő harcászati légi jelenlét a hagyományos elrettentéshez és feltartóztatáshoz való hozzájárulásként;
- stratégiai és taktikai légi szállítás;
- egyéb légierő: ISTAR képességcsomag (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance), helikopterek.

Eszközök:

- Typhoon és Joint Strike Fighter;
- légi szállítás: 7 darab C17, 22 darab A400M, 14 Airbus A330;

- 12 Chinook helikopter;
- vezetési, irányítási képességek;
- felderítési, hírszerzési képességek;
- egyéb képességek.

Csökkentések:

- Harrier-k kivonása 2011-ben, Tornado flotta ideiglenes fenntartása, amíg a teljes Typhoon és Joint Strike Fighter flotta fel nem áll;
- tervezett JSF számának csökkentése;
- Nimrod MRA4 tengerészeti járőröző gép üzembe állításának törlése;
- Tristar, VC-10 szállítógépek kivonása 2013-ban – helyettük A330-asok;
- CJ130 Hercules kivonása 2022-ben – helyette A400M-ek.

Nukleáris képességek

Az Egyesült Királyság végső elrettentési eszközként továbbra is fenntartja nukleáris fegyvereit. Ezeknek a fegyvereknek a bevetését csak az önvédelem – beleértve a szövetségesek védelmét is – szélsőséges eseteiben fogja fontolóra venni. Ugyanakkor támogatja az atomsorompó-szerződésben megfogalmazott nukleáris leszereklést, az ezzel kapcsolatos nemzetközi le szerelési erőfeszítéseket.

A brit nukleáris elrettentés a 2006-ban kibocsátott Fehér Könyv alapján továbbra is a Trident hordozórakétákra épül, amely Vanguard osztályú tengeralattjárókra vannak telepítve:

- jelenleg négy ilyen tengeralattjáró van üzemben, ezt az előző munkáspárti kormány háromra kívánta csökkenteni, de az új kormány még nem döntött;
- a szolgálatban lévő tengeralattjárók üzemidejét a 2020-as évek végéig meghosszabbítják, míg a majdan szolgálatba álló új tengeralattjárók számáról 2016 körül születik döntés;

- 48-ról 40-re csökken a tengeralattjárón lévő robbanófejek száma;
- a rendelkezésre álló robbanófejek száma 160-ról 120-ra csökken;
- az összes nukleáris robbanófej száma 180-ra csökken;
- csökken a rendszeresített rakéták száma.

A nukleáris erők lecserélése költsége 20 milliárd font körül alakul, s a fenti költségcsökkentésekkel körülbelül 3,2 milliárd fontot takarítanak meg. Az új tengeralattjárók építése csak 2016-ban kezdődik meg. Ezek a csökkentések azonban a felülvizsgálat szerint nem fogják érinteni a nukleáris elrettentés hitelességét és az állandó tengeri elrettentés további fenntartását.

Egyéb képességek

- Jelentősen erősíteni fogják a különleges erők képességeit;
- UK Defence Cyber Operations Group felállítása – integrált központ.

Külföldi támaszpontok

Nagy-Britannia továbbra is fenntartja az alábbi támaszpontokat: Gibraltár; Ciprus, Falkland-szigetek és Ascension-szigetek (dél-atlanti-óceáni), Diego Garcia (Indiai-óceán), Németország 2020-ig.

Kiképzőbázisok: Kanada, Kenya, Brunei.

Szövetségi rendszerek

- Az Egyesült Államok mint továbbra is a legfontosabb partner;
- a NATO mint az Egyesült Királyság biztonságának alapja (prioritás az EU előtt);
- az Európai Unió, amely a biztonságot és jólétet támogatja;
- egyéb bilaterális kapcsolatok: kiemelt partner Franciaország, egyéb hagyomá-

nyos szövetségi kapcsolatok megerősítése (Kanada, Ausztrália, Új-Zéland);
– párbeszéd a feltörekvő hatalmakkal (Oroszország, Kína, Brazília, Indonézia).

Összefoglalás

Nagy-Britannia Franciaország mellett Nyugat-Európa legerősebb katonai hatalma, és ez a megállapítás a következő évtizedre is érvényes marad. Ezzel együtt a pénzügyi korlátok érezhetően csökkenteni fogják Nagy-Britannia katonai képességeit, ami az európai ambíciókra is komoly kihatással van – akár NATO-, akár EU-keretekről van szó. Expedíciós, erőkitívó képességekkel az európai államok között eddigi vezető szerepét meg fogja tartani (haditengerészet, légierő), bár arányosan és fokozatosan csökken ebbéli képessége szinte minden fegyvernemben. Mindezt talán legjobban a repülőgépmotor hiánya szemlélteti, ugyanakkor ennek tervezett pótlása mutatja a változatlanul jelenlévő ambíciókat: továbbra is aktív katonai szerepet kíván játszani a válságkezelő

és stabilizációs műveletekben, valamint hiteles erővel kíván rendelkezni a hagyományos, ötödik cikkely hatálya alá tartozó fenyegetésekkel szembeni elrettentésben. A kibervédelem és a különleges erők látásának kivételezett helyzetű területeknek, ahol jelentősen erősíteni kívánják a képességeket.

A következő években a brit haderő első számú prioritása továbbra is az afganisztáni műveletekhez szükséges erőforrások biztosítása. A brit kormány elkötelezettnek látszik a harcoló alakulatokat is magába foglaló misszió továbbviteléhez 2015-ig, ezt követően támogató, kapacitás-építő szerepet kíván ellátni. Emellett képes és kész kíván maradni arra, hogy – akár önállóan – kisebb válságkezelő akciókat hajtson végre.

A pénzügyi korlátok miatt a szövetségekkel való együttműködés várhatóan erősödni fog, az Egyesült Államok elsősorú partnerként továbbra is prioritást fog élvezni, de egyre jelentősebb szerepet kap a Franciaországgal való együttműködés, amint azt a 2010. évi brit–francia védelmi megállapodás is tükrözte. ■